

ЛІТЕРАТУРА

1. Горбатова Т.Н. Использование метода кейсов при обучении иностранному языку в рамках профессиональной языковой подготовки в неязыковом вузе / Т.Н. Горбатова, С.В. Рыбушкина // Молодой ученый. – 2015. – № 7. – С. 741-743.
2. Золотова М.В. О некоторых моментах использования метода кейсов в обучении иностранному языку / М.В. Золотова, О.А. Демина // Теория и практика общественного развития. – 2015. – №4.
3. Ильина О.К. Использование кейс-метода в практике преподавания английского языка / О.К. Ильина // Лингвострановедение: методы анализа, технология обучения. Шестой межвузовский семинар по лингвострановедению. Языки в аспекте лингвострановедения: сб. научн. статей в 2 ч. Ч. 1. / под общ. ред. Л.Г. Ведениной. – М.: МГИМО-Университет, 2009. – С. 253-261.
4. Сидельник Э.А. Особенности использования метода “case study” в обучении иностранным языкам в неязыковом вузе / Э.А. Сидельник // Известия Южного федерального университета. Технические науки. – 2011. – Вып. 10. – Т. 123.
5. Enterprise Plus III / Virginia Evans / Jenny Dooley // Express Publishing. – 2001. – С. 63.
6. Scales P. Teaching in the Lifelong Learning Sector. Maidenhead, England, 2013. – 329 p.

С.А. ПРИЙМАК, С.А. ЛИСЮК. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА КЕЙСОВ В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Резюме. Статья анализирует особенности использования метода кейсов в практике преподавания иноязычного общения. Рассматриваются разные подходы и преимущества использования данного метода с целью развития коммуникативных реакций студентов в процессе изучения иностранного языка. Предлагается пример метода кейса и его практическое применение.

Ключевые слова: метод кейсов, ситуационные упражнения, иллюстративные ситуации, учебные ситуации, прикладные упражнения, профессиональные умения, управленческие решения.

S.A. PRYIMAK, S.A. LYSIUK. APPLICATION OF CASE-STUDY IN PROFESSIONAL FOREIGN EDUCATION SYSTEM

The summary. The article analyses peculiarities of case-study implementation while teaching foreign language. Different approaches and advantages of its application are described in order to develop students' communicative reactions when studying foreign language. Case-study example is given as well as its practical application.

Key words: case-study, situational tasks, illustrative situations, study situations, practical tasks, professional skills, managerial decisions.

Рекомендовано до друку.
Д-р. пед. наук, проф. Я.В. Сверлюк.

Одержано редакцією 20.04.2016 р.

УДК: 378. 811

О.В. ШЕВЧЕНКО

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Резюме. У статті представлено результати аналізу наукової літератури з проблеми вимірювання ефективності філологічної підготовки студентів гуманітарних спеціальностей.

Ключові слова: критерії, показники, комунікативна компетентність, філологічна підготовка, студенти гуманітарних спеціальностей.

Постановка проблеми. Актуальність проектування критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей визначається необхідністю розробки методичного інструментарію вимірювання результативності філологічної підготовки у ВНЗ у контексті компетентнісного підходу до організації вищої освіти. Наразі у вищій школі пропагується компетентнісний підхід до фахової підготовки студентів, водночас, основним результатом є рівень навчальної успішності, що вимірюється на основі філологічних знань, умінь і навичок. Поза увагою практиків залишаються особистісні риси, що лежать в основі компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури свідчить, що увага дослідників приділяється розробці методики вимірювання комунікативної компетентності. Так, у роботах О.В. Безкоровайної та Л.М. Мороз [2], І.С. Кляк [6], Н.С. Назаренко [8], С.В. Перової [9], М.М. Радишевської [10], О.А. Черепанової [13], О.Ф. Усик [12] представлено багатокритеріальний підхід до вимірювання комунікативної компетентності студентів залежно від напряму професійної підготовки та площини дослідницьких інтересів. Однак, студенти гуманітарних спеціальностей та процес формування їх комунікативної компетентності у процесі вивчення філологічних дисциплін ще не виступав предметом окремого дослідження.

© О.В. Шевченко, 2016

Відповідно, **метою** нашої статті є розкриття критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення філологічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізуємо наявні у педагогічній літературі підходи до оцінювання рівня сформованості компетентності як результату професійної підготовки майбутніх фахівців.

С.В. Перова, при проведенні моніторингу сформованості ключових компетентностей майбутніх учителів-філологів, підкреслює їх надпредметний та міждисциплінарний характер як характеристик застосування у різних сферах життєдіяльності людини [9], що відповідає нашому трактуванню комунікативної компетентності. До ключових компетентностей майбутніх учителів філологів дослідницею віднесено: інформаційну, міжкультурну комунікативну, соціально-правову, самовдосконалення, діяльнісну.

Кількісна обробка результатів моніторингу здійснювалася за методикою виявлення відносних показників В.І. Звереві, В.А. Белікова, Т.С. Клімової, що передбачає обрахунок коефіцієнту розвитку ключових компетентностей за формулою:

$$K_{кл} = \frac{\text{Фактична кількість балів досліджуваного}}{\text{Максимально можлива кількість балів}} \cdot 100\%$$

При цьому дослідники виходять з положення, що якщо показник $K_{кл}$ менше 0,7, то діяльність, що аналізується, не може виконуватися досліджуваним ефективно. Ефективність формувальних впливів перевіряється за коефіцієнтом ефективності, що являє собою частку середніх показників експериментальних і контрольних груп:

$$K_e = \frac{C_{ЕГ}}{C_{КГ}} \quad [13].$$

Дослідниця соціокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей О.Ф. Усик виділяє у критеріях вимірювання комунікативної компетентності студентів мовну (знання одиниць мови та правил їх поєднання), мовленнєву (уміння застосовувати знання мови на практиці, користуватися мовними одиницями) і прагматичну (здатність до здійснення мовленнєвої діяльності, зумовленої комунікативною метою, до вибору форм, типів мовлення, урахування функціонально-стильових різновидів мовлення) компетенції [12].

М.М. Радишевською при дослідженні процесу формування інтерактивних компетентностей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей [10] виділено організаційний (здатність організовувати освітній процес), мотиваційний (спроможність спонукати учнів до інтеракцій), інформаційно-змістовий (вміння перетворювати навчальну інформацію у професійно значущу якість), комунікативний (глибина та обсяг інтеракцій суб'єктів освіти), когнітивно-рефлексивний (самооцінка якості професійної діяльності) критерії результативності означуваного процесу. Крім того, дослідницею описано класифікацію компетентностей вчителів-гуманітаріїв, де у комунікативному аспекті виділено соціально-психологічну, соціальну, професійно-комунікативну, соціокультурну та міжкультурну компетентності [10, 243].

Н.С. Назаренко до критеріїв діагностики комунікативної компетентності віднесено: володіння рідною та іноземною мовами; знання етикету, культури та психології спілкування; володіння вербальними та невербальними засобами спілкування з метою досягнення прогнозованого ефекту; ситуативна адаптованість; застосування засобів впливу на аудиторію, прийомів формування іміджу; ставлення до подій, фактів, явищ, людей, дійсності, до самого себе; володіння власним емоційним станом [8].

І.Є. Клак, застосовуючи багатокритеріальний підхід вимірювання професійної комунікативної компетентності майбутніх філологів, обґрунтовує змістовий (засвоєння системи знань і умінь), мотиваційний (формування особистісної мотивації), діяльнісний (прояв професійної комунікативної компетентності), когнітивний (повнота і дієвість знань у процесі виконання діяльності), комунікативний (уміння спілкуватися), рефлексивний (осмислення власної професійної діяльності) критерії [6, 130-133].

Таким чином, у експериментально-дослідницькій роботі, спрямованій на вимірювання результативності процесу професійної підготовки з позиції компетентнісного підходу, поширено два підходи, які ми умовно називаємо *структурним* та *критеріальним*. В основу педагогічних вимірювань згідно структурного підходу покладено структуру компетентності, що досліджується, відображену у системі компетенцій. Критеріальний підхід передбачає розробку системи критеріїв як фундаментальних ознак оцінювання рівня сформованості компетентності.

Для узгодження й інтеграції висунутих й апробованих дослідниками інструментів оцінки компетентності студентів нами буде використано критеріальний підхід. Отже, перед нами постає завдання обґрунтування системи критеріїв сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей для реалізації завдань педагогічного експерименту.

Основними вимогами до критеріїв оцінювання педагогічних явищ, систем і процесів вважаємо: об'єктивність (неупередженість, незалежність від суб'єктів дослідницької діяльності), суттєвість (відображення суттєвих ознак комунікативної компетентності), інформативність (придатність виділених критеріїв для розпізнавання змісту категорії вимірювання), вимірюваність (наявність можливості застосування кількісної оцінки досліджуваних станів).

Такі міркування підтверджуються виділеними у науковій літературі вимогами до формулювання критеріальної системи оцінки педагогічних явищ. А саме, О.В. Лазарєв відзначає, що процес формування досліджуваної компетентності здійснюється у взаємозв'язку, цілісності та взаємовпливі особистості

майбутнього фахівця, навчальної діяльності, сформованих педагогічних умов, життєвих подій і ситуацій професійної комунікації; доцільно взяти до уваги сутнісну характеристику та прогностичну модель системи професійної комунікативної компетентності; враховувати роль і місце зазначеної компетентності в структурі професійної діяльності, аналіз критеріїв повинен виявляти ступінь розвитку того чи іншого компонента професійної комунікативної компетентності майбутніх учителів-філологів [7, 212].

При формулюванні критеріїв, показників і рівнів сформованості комунікативної компетентності студентів-гуманітаріїв ми послуговувалися індикаторним методом.

Індикаторний метод оцінювання компетенцій С.Г. Катаєва, Ю.О. Лободи, Є.А. Хомякової ґрунтується на припущенні, що досліджувана компетентність може бути представлена через набір ознак-індикаторів, кількісна оцінка яких дозволяє обрахувати узагальнений рівень сформованості компетентностей. Відповідно, до індикаторів сформованості комунікативної компетентності вченими віднесено: вміння спілкуватися з одногрупниками; уміння використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування; уміння попереджувати та вирішувати конфліктні ситуації. Запропонований дослідниками перелік індикаторів відповідає запитанням самооціночної анкети учасників опитування за шкалою: 0 – ні, не знаю, не вмію; 1 – так, знаю, вмію, але недостатньо добре; 2 – так, знаю, вмію досконало. Кількісні результати рівня сформованості компетенції обраховуються за формулою: $K = \sqrt{\sum i^2}$, де i – значення кожного індикатора [5].

Відповідно, до представленого вище аналізу літератури та обраної методики дослідження [1; 4; 5] нами спроектовано мовний, іншомовний, лексичний, соціокультурний, навчальний, дослідницький, організаційний та рефлексивний **критерії** комунікативної компетентності.

Відповідно до окреслених критеріїв і їх показників, а також європейського підходу оцінки комунікативної компетентності [4; 11] ми виділяємо три **рівні** сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення філологічних дисциплін: елементарний (А), незалежний (В), досвідчений (С).

Висновок. Отже, нами спроектовано систему критеріїв, показників і рівнів комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей у процесі вивчення філологічних дисциплін. Визначено основні підходи до вимірювання результатів формування комунікативної компетентності – структурний і критеріальний. Перспективою подальших досліджень є підбір методичного діагностичного інструментарію для вимірювання рівня сформованості комунікативної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей та його апробація у процесі моніторингу ефективності вивчення філологічних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна С.М. Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів / С.М. Амеліна // Вісник Дніпропетровського ун-ту ім. Альфреда Нобеля. – Серія «Педагогіка і психологія». – 2014. – №2(8). – С. 131-135.
2. Безкоровайна О.В. Актуальні аспекти комунікативної компетенції студентів ВНЗ / О.В. Безкоровайна, Л.В. Мороз // Наукові записки Національного університету "Острозька академія. Сер.: Філологічна. – 2012. – Вип. 25. – С. 142-145.
3. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь. – 1997. – 376 с.
4. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. українського видання д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
5. Катаєв С.Г. Індикаторний метод оцінювання компетенцій / С.Г. Катаєв, Ю.О. Лобода, Є.А. Хомякова // Вестник ТГПУ. – 2009. – Выпуск 11 (89). – С. 70-73.
6. Клак І.Є. Формування професійної комунікативної компетентності в майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення фахових дисциплін: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Інна Євгенівна Клак. – Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, 2015. – 284 с.
7. Лазарєв О.В. Критерії, показники та рівні сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю / О.В. Лазарєв // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. Частина 1, 2014. – С.211-216.
8. Назаренко Н.С. Формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Наталія Степанівна Назаренко. – К., 2008. – 216 с.
9. Перова С.В. Результати моніторингу сформованості ключових компетентностей майбутніх учителів-філологів у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін / С.В. Перова; [Електронний ресурс]. – Режим доступу: nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN11/10psvvsd.pdf. – Назва з екрану.
10. Радишевська М.М. Формування інтерактивних компетентностей майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Марія Миколаївна Радишевська. – Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2015. – 306 с.
11. Рівні володіння мовою: глобальна шкала [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/ru/resources/tests4>. – Назва з екрану.
12. Усик О.Ф. Формування соціокультурної компетентності студентів філологічних спеціальностей у процесі вивчення гуманітарних дисциплін / Олена Федорівна Усик. – автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.09 – теорія навчання / О.Ф. Усик. – Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 2010. – 22 с.

13. Черепанова О.А. Актуализация ключевых компетенций в содержании повышения квалификации педагогов дополнительного образования: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук / Ольга Александровна Черепанова. – Екатеринбург, 2007. – 22 с.

О.В. ШЕВЧЕНКО. КРИТЕРИИ СФОРМИРОВАННОСТИ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ГУМАНИТАРНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Резюме. В статье представлены результаты анализа научной литературы по проблеме измерения эффективности филологической подготовки студентов гуманитарных специальностей.

Ключевые слова: критерии, показатели, коммуникативная компетентность, филологическая подготовка, студенты гуманитарных специальностей.

O.V. SHEVCHENKO. CRITERIA FOR FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF HUMANITIES IN THE STUDY OF PHILOLOGICAL SCIENCES

The summary. The paper presents an analysis of the scientific literature on performance measurement philological training of students of humanities.

Key words: criteria, indicators, communicative competence, philological training, students of humanities.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. Г.П. Коваль.

Одержано редакцією 21.04.2016 р.

УДК: 378: 01

О.С. БОЖОК

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МОВНО-МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Резюме. У статті обґрунтовані педагогічні умови ефективного формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови у школі. Визначені умови забезпечують мотивацію майбутніх учителів іноземної мови і стимулюють навчально-пізнавальну діяльність студентів на початковому, основному та завершальному етапах їхньої професійної підготовки.

Ключові слова: мовно-методична компетентність, педагогічні умови, дидактична гра.

Постановка проблеми. Питання потреби в іншомовному спілкуванні особистості набувають особливої ваги в умовах становлення української державності, виходу її на міжнародний рівень, що зумовлює необхідність підвищення культурного потенціалу суспільства загалом та підготовки фахівців, носіїв цієї культури зокрема.

Відсутність загальновизнаної концепції формування у студентів, майбутніх учителів іноземної мови у початкових класах мовно-методичної компетентності спонукають до входження України в Європейську систему середньої й вищої освіти. Відповідно логіки дослідження окресленої проблеми потребують обґрунтування і конкретизації поняття «формування» та «концептуальна модель формування». Вкажемо, що у філософському, історичному, педагогічному контекстах вони мають різні смислові відтінки.

Упровадження експериментальної концепції формування мовно-методичної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в реальному процесі професійної підготовки потребує передусім визначення сутності педагогічних умов, за яких можна прогнозувати очікувану якість. За результатами теоретичного аналізу проблеми дослідження та з опору на обґрунтуванні критерії, показники і рівні сформованості мовно-методичної компетентності в реальних умовах здійснюється добір і доповнення в контексті наукових положень.

У сучасних умовах професійної освіти до основних завдань належить не стільки засвоєння студентами знань, скільки їх застосування, що скеровує професійну підготовку на реалізацію компетентнісного підходу, пов'язаного з предметними і ключовими компетентностями. Важливими умовами ефективності цього процесу є створення у навчально-виховному процесі інноваційно-розвивального середовища, впровадження активних форм і методів навчання, зокрема дидактичних ігор різного спрямування в ситуації лабораторних і практичних занять.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існують різні тлумачення сутності педагогічних умов. На думку Т. Шамової [13], педагогічні умови є чинниками успіху у процесі організованого управління навчанням. А. Андреев [1] вважає їх результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування форм навчання для досягнення навчально-пізнавальних цілей. І. Ісаєв [4] зазначає, що педагогічні умови – це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічного управління та матеріально-просторового середовища, що забезпечують успішне вирішення поставлених та спроектованих завдань. Д. Ольшанський [8] педагогічні умови сприймає як зовнішні обставини, чинники, що здійснюють суттєвий вплив на перебіг педагогічного процесу, тією чи іншою мірою свідомо сконструйовані педагогом, такі, що спричиняють, але не гарантують очікуваного результату досліджуваного процесу. Він вважає, що, на відміну від засобу, умова не передбачає жорсткої причинної детермінованості результату.

© О.С. Божок, 2016